УДК 351.74 342.53

Н. О. Максіменцева,
д. ю. н., доцент, доцент кафедри парламентаризму,
ННІ публічного управління та адміністрування КНУ імені Тараса Шевченка
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-7774-1948
М. Г. Максіменцев,
д. ю. н., професор кафедри кримінального права
та процесу ННІ права Державної податкового університету
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1173-9113

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.6.201

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА СФЕРОЮ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ`ЄКТ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

N. Maksimentseva,
Doctor of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Parliamentarism,
Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
M. Maksimentsev,
Doctor of Law, Professor at the Department of Criminal Justice,
Educational and Research Institute of Law of the State Tax University

PUBLIC ADMINISTRATION OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES AND THE SPHERE OF INTERNAL SECURITY AS AN OBJECT OF PARLIAMENTARY OVERSIGHT AND CONTROL: FOREIGN EXPERIENCE

Зміцнення забезпечення правосуддя та безпеки є важливою проблемою розвитку, оскільки без правосуддя та безпеки інші суспільні блага та послуги не можуть бути надані або доступні. Справедливість і безпека відрізняються від інших суспільних благ і послуг. У державах, де немає безпеки та верховенства права, суб'єкти, що забезпечують безпеку та правосуддя, часто насправді є джерелами незахищеності та несправедливості. Посилення підтримка правоохоронної системи публічно управлінськими заходами держави у забезпеченні внутрішньої безпеки та правосуддя може бути "першим найкращим" рішенням [1, с. 5]. Держава відіграє незмінну роль у забезпеченні та підзвітності правосуддя та безпеки. Принаймні ця роль включає встановлення мінімальних стандартів, формулювання політики та законодавчої бази, розробку різних типів механізмів підзвітності, дотримання принципів прав людини та встановлення мереж і партнерства між постачальниками послуг, контроль та нагляд законодавця за ефективністю та результативністю виконавчої влади, органів із спеціальним статусом і повноваженнями у цій галузі. Однак чітку роль, яку держава виконує, може і повинна взяти на себе, залежить від контексту. Крім того, місцевий контекст має визначати, яка діяльність з розвитку відбувається, коли, як і в якому порядку, оскільки забезпечення правосуддя та безпеки базується на історичній спадщині, системах культурних цінностей, розрахунках політики і складному балансі сил.

У цьому дослідженні міститься глибокий аналіз проблем, з якими доводиться стикатися у сфері надання послуг у сфері безпеки та правосуддя, разом із новаторськими рекомендаціями для агенцій розвитку, які працюють у країнах із загрозою внутрішньої безпеки та злочинністю в певних регіонах світу, зосереджуючись переважно на Європі. Її головна рекомендація полягає в тому, щоб агенції розвитку використовували багаторівневий підхід до підтримки програм реформування системи безпеки та правосуддя. Основна мета цього інноваційного підходу полягає в тому, щоб допомогти парламентському нагляду та державним органам у сфері державного управління подолати проблему одночасного спрямування адміністративної допомоги державним суб'єктам і забезпечити короткострокові регуляторні та управлінські результати за допомогою довгострокових інституційних реформ.

Strengthening the provision of justice and security is an important development challenge because without justice and security, other public goods and services cannot be provided or accessed. Justice and security are different from other public goods and services. In states lacking security and the rule of law, the actors providing security and justice are often actually sources of insecurity and injustice. Strengthening the support of the law enforcement system by public administration measures of the state in ensuring internal security and justice can be the "first best" solution. The state plays an unchanging role in the provision and accountability of justice and security. At a minimum, this role includes setting minimum standards, formulating policy and legislative frameworks, developing various types of accountability mechanisms, upholding human rights principles and establishing networks and partnerships between service providers, legislative control and oversight of the effectiveness and efficiency of the executive, special status and empowered bodies in this field. However, the precise role that the state can and should play depends on the context. Furthermore, the local context must determine what development activities occur, when, how and in what order, as the provision of justice and security is based on historical legacies, cultural value systems, policy calculations and complex balances of power.

This study provides an in-depth analysis of the challenges facing security and justice service delivery, along with innovative recommendations for development agencies working in countries with internal security threats and crime in specific regions of the world, with a particular focus on Europe. Its main recommendation is that parliament, law enforcement agencies under its control and oversight use a multi-level approach to support security and justice reform programs. The main objective of this innovative approach is to help parliamentary oversight and public administration bodies overcome the problem of simultaneously directing administrative reach to state actors and ensuring short-term regulatory and governance outcomes through long-term institutional reforms.

Ключові слова: публічне управління, врядування, безпека, правосуддя, правоохоронна діяльність, парламентський контроль, нагляд.

Key words: public administration, governance, security, justice, law enforcement, parliamentary control, oversight.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Правосуддя і безпека є "суспільними благами", тому що кожна держава, яка націлена на дотримання принципів належного врядування (good governance) зобов'язана підтримувати та охороняти їх. Вони є суспільними благами також з інших причин. По-перше, жодна особа не може здійснювати або захищати свої права ізольовано, без згоди та співпраці з іншими. По-друге, споживання блага однією особою не обов'язково зменшує кількість блага, доступного для споживання іншими [2]. Нарешті, як універсальні права людини, справедливість і безпека мають розподілятися рівномірно та справедливо, з рівним доступом для всіх, що передбачає подальшу відповідальність держави. Внутрішня безпека та правосуддя — основні суспільні блага, які забезпечуються ефективної правоохоронною системою. Результат її діяльності знаходиться у площині парламентського контролю та коригуючого нагляду.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню низки питань, пов'язаних із управління правоохоронною діяльністю та правовим статусом правоохоронних органів, приділені роботи вітчизняних науковців, серед яких О.М. Бандурка, В.М. Гірич, Р.А. Калюжний, В.В. Коваленко, О.А. Мартиненко, М.І. Мельник, В.В. Нагорна, В.Я. Тацій та інші. Поряд із ними проблематика конституційного контролю та нагляду за ефективним публічним управлінням та здійсненням правоохоронних функцій розглядаються в працях учених та практиків, серед яких В.Ф. Погорілко, Ю.М. Тодика, Н.Г. Шукліна, Є.В. Черняк, М.С. Кельман, І.І. Маринів, при цьому окремо питанням безпеки та правоохоронної діяльності приділяють увагу такі науковці, як Марутян Р.Р., Клименко Н.Г., Ситник Г.П., Таран Є.І., Шипілова Л.М., та іноземні вчені Bruce Baker, Mayra Buvinic, Andrew R. Morrison, Michael Shifter, Mario J. Aguja, Hans Born [3].

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Ця стаття має на меті розглянути повний спектр учасників, які відіграють певну роль у поліцейській діяльності, правосудді, судовому переслідуванні та виправних установах у нестабільних державах. На додаток до офіційних державних установ правосуддя та безпеки (наприклад, поліції, судів, прокуратури), це передбачає розгляд військових і розвідувальних служб, які беруть участь у забезпеченні внутрішньої безпеки. Це також вимагає вивчення ролей, функцій і діяльності безлічі приватних, громадських і міжнародних акторів, які забезпечують справедливість і безпеку в нестабільних державах [4]. Права на правосуддя та безпеку закріплені в Загальній декларації прав людини.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Правосуддя та безпека є ключовими проблемами людей у державах із хиткою системою безпеки і громадського порядку [5]. Багато місцевих громад у дослідженні Світового банку визначили незахищеність як головну перешкоду для розвитку [6]. Цю точку зору підкріпили міністри розвитку Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) ще у 2005 році, які зазначали, що безпека має значення для усіх уразливих груп, особливо жінок і дітей, тому що погана правоохоронна система, слабка поліція, слабкі системи правосуддя та пенітенціарні системи та корумповані військові означають, що вони непропорційно страждають від злочинності, незахищеності та страху. Як наслідок, у них менше шансів отримати доступ до державних послуг, використати блага публічного управління та адміністрування, інвестувати в покращення власного майбутнього та уникнути бідності і низьких стандартів життя.

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ — це система громадських організацій, які є державними та уповноваженими державою, і їх основною метою є боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Прокуратура, суди, інші органи Міністерства юстиції, органи Міністерства внутрішніх справ, Служба Безпеки, адвокатура, нотаріат, податкова міліція, різні державні комісії та комітети, які здійснюють правоохоронну діяльність, належать до правоохоронних органів [7].

Правоохоронна діяльність охоплює такий спектр дій:

— виявлення, запобігання та розслідування злочинів та інших правопорушень;

— захист національної безпеки, державного кордону та правопорядку в Україні;

— діяльність прокуратури;

— дії, спрямовані на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства.

Правоохоронна діяльність полягає в тому, щоб перешкоджати розвитку можливих і вчинених суспільно небезпечних явищ, зупинити їх розвиток і ліквідувати наслідки. Правоохоронна діяльність має певні риси. Вона полягає в тому, що права особи охороняються за допомогою публічних процедур. Правоохоронна діяльність, як охоронний інструмент держави, впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх дотриманням та реалізації юридичної відповідальності [8].

Правоохоронні органи характеризують наступні ознаки:

по-перше, законодавець відносить до правоохоронних органів насамперед ті органи, перераховані у статті 2 Закону No 3781-XII, але цей перелік не є вичерпним;

по-друге, критерії, за допомогою яких певні органи відносяться до правоохоронних органів, нечіткі, оскільки крім конкретних органів, зазначених у Законі No 3781-XII, до них також відносяться "інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функціє";

по-третє, разом із тим, що статті 2 Закону № 3781—XII згадують "інші органи", а не "інші державні органи", напевно законодавець розуміє під правоохоронними органами згідно Закону № 3781-XII переважно органи держави.

Отже, щоб визначити орган правоохоронним, необхідно або знайти його в списку, наведеному у статті 2 Закону No 3781-XII, або визначити, чи має він законодавче право виконувати правозастосовну або правоохоронну функцію [9, с. 53].

Разом із цим остаточно і виключно категорію правоохоронних органів визначено у рішенні Верховного суду України, а що правоохоронні органи включають прокуратуру, внутрішні справи, служби безпеки, Військову службу правопорядку Збройних Сил України, митні органи, охорону державного кордону, податкову службу, установи та органи виконання покарань, слідчі ізолятори, контрольно-ревізійні органи, рибоохорону та лісову охорону, а також інші органи, які виконують правозастосовні або правоохоронні функції [10].

Конституційні цінності — це "сукупність юридичних, організаційних та інших засобів і способів, які використовуються державою для неухильного дотримання режиму конституційної законності, відповідності конституційним нормам і принципам всіх інших правових актів, прийнятих у державі, а також дій органів публічної влади, тобто органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб" [11, с. 99]. Відповідно, метою правоохоронної діяльності є охорона конституційних цінностей, які можуть підпадати під захист за допомогою таких засобів, як конституційний контроль і нагляд, які є одними з багатьох способів захисту конституційних цінностей [12, с. 22].

Отже усі зазначені категорії об'єднані підтримкою, охороною і захистом сфер внутрішньої безпеки (як мети) і правосуддя (як забезпечувального режиму верховенства права та законності).

Правозахисна ініціатива Співдружності та Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC — United Nations Office on Drugs and Crime Handbook) виділяють короткий розділ про підзвітність поліції перед парламентом. Вони наголошують на законодавчих, бюджетних і наглядових повноваженнях парламенту, а також на ролі парламентських комітетів у забезпеченні підзвітності поліції [13, с. 93—94] [14]. Зокрема, у контексті законодавчої функції публікація UNODC підкреслює роль парламенту у нагляді за дотриманням (міжнародних) прав людини. Ці принципи включені до національних законів про поліцію, органи внутрішніх справ, оскільки ці принципи прав людини встановлюють обмеження на дії поліції під час здійснення нею примусових повноважень, а також надають параметри для скарг на зловживання владою з боку поліції. Крім того, Посібник UNODC містить вказівки щодо елементів, які слід включити до законодавчої бази поліції, включаючи мандат, повноваження, організацію та підзвітність поліції. Крім того, у Посібнику UNODC зазначається, що ефективний парламентський нагляд за поліцією залежить від знання парламентарями не лише функцій поліції, але й того, як вони можуть застосовувати свої повноваження та інструменти для поліцейської діяльності за допомогою прокуратури, судових органів та інших структур системи правосуддя та юстиції. Крім того, члени парламенту повинні розвивати власний досвід і джерела інформації,

щоб не залежати від інформації, наданої урядом і поліцією.

У більшості країн парламенти створили спеціальні комітети або підкомітети, які займаються справами поліції та виконують вищезгадані функції. Окрім пленарних засідань, система комітетів, включаючи кадрову підтримку, є найважливішою інституційною схемою парламенту для виконання цих функцій. Можна виділити різні типи комітетів, які мають відношення до публічного управління поліцією:

— комітети з широкими повноваженнями, наприклад, комітети законопроектів, публічних рахунків, закордонних справ, правосуддя та прав людини;

— комітети, що широко охоплюють сектор безпеки, наприклад, політику безпеки, оборону та безпеку; та

— комітети, які спеціально займаються поліцією.

У Бельгії, Німеччині, Нідерландах, Великобританії, Індії, Індонезії, Тайланді та Філіппінах вплив парламентів (усюди двопалатна система, парламентська система, за винятком президентської форми правління в Індонезії та Філіппінах) на сферу публічного управління правоохоронною діяльністю та внутрішньої безпекою реалізується у трьох ключових функціональних блоках: законодавча функція, функція бюджетного контролю та функція загального нагляду і управлінського контролю.

Законодавча функція:

— Перегляд законодавчої бази, що стосується поліції та органів правоохорони;

— Прийняття та внесення змін до законів, що стосуються поліції та правоохоронних органів, включаючи закони про поліцейську службу, законодавство про санкціонування та використання спеціальних повноважень поліцією, закони про надзвичайний стан, порядок дій під час масових заворушень;

— Законодавче визначення компетенції, повноважень і підзвітності органів правоохорони та незалежних органів нагляду за ними, інспекцій тощо.

Бюджетний контроль:

— Затвердження, відхилення або внесення змін до бюджетів правоохоронних органів;

— Вивчення наслідків змін державного фінансування правоохоронних органів;

— Перевірка ефективності та результативності та належного фінансування правоохоронних органів;

— Отримання та розгляд аудиторських звітів про витрати на правоохоронну діяльність.

Функція загального нагляду і управлінського контролю:

— Здійснення парламентського нагляду за такими аспектами діяльності правоохоронних органів: доктрина та стратегія боротьби із злочинністю та довгострокові завдання внутрішньої безпеки; організація, взаємодія та чисельність правоохоронних органів; а також дозвіл і використання спеціальних повноважень правоохоронних органів;

— Перевірка керівних кадрових призначень у правоохоронних органах;

— Перевірка правил і порядку застосування примусу засобами правоохорони, особливо застосування сили та вогнепальної зброї;

— Проведення спеціальних парламентських розслідувань щодо правоохоронної діяльності та нагляду за проектами реформування правоохоронної діяльності і сфери внутрішньої безпеки.

На додаток до загальних функцій парламентів щодо управління поліцією, а також комітету як основної інституційної організації в парламенті для виконання цих функцій, важливо розглянути відносини між парламентами та іншими наглядовими установами. Як згадувалося, у багатьох країнах парламенти відіграють важливу роль у законодавчій діяльності, нагляді та оцінці інших наглядових органів, у тому числі органів нагляду за поліцією та розгляду скарг, інститутів омбудсменів та комітетів з прав людини.

Усі приклади показують, що парламенти користуються широкими законодавчими повноваженнями. Що стосується правоохоронних органів, парламенти забезпечують оновлену правову базу. Таке оновлення спрямоване на вирішення проблем, пов'язаних із децентралізацією та деконцентрацією (як у випадках Бельгії та Великобританії), або демілітаризацією/демократизацією, як у випадку Філіппін, Індонезії, або націоналізацією поліції, як у Нідерландах. Чинне законодавство, що регулює поліцію, виходить за рамки структури, кваліфікації та просування по службі, звань, виходу на пенсію тощо поліції. Нові закони запроваджують такі механізми підзвітності, як органи розгляду скарг, відділи внутрішніх справ і роль місцевих виборних посадових осіб в управлінні правоохоронними органами. Хоча формально парламент має конституційне право ініціювати та вносити закони, у більшості випадків виконавча влада готує законопроект, який надсилається до парламенту для обговорення та затвердження. Незважаючи на те, що ініціатива в більшості випадків походить не від парламенту, останній має вирішальне слово щодо повноважень, структури та організаційної моделі правоохоронної діяльності та несення служби. Наприклад, у Бельгії Законом про реформування системи національної поліції передбачалось прискорення децентралізації органів поліції. Реформа передбачає перегрупування трьох регулярних сил поліції, які існували раніше. До цього були залучені муніципальна поліція, жандармерія та судова поліція при прокуратурі. Ці три поліцейські сили були реорганізовані в "єдину інтегровану поліцію, структуровану на двох рівнях" [15]. Закон про поліцію Королівства Тайланд (Royal Thai Police Act) [16] визначає організацію, повноваження та підзвітність поліції. Законом про реформу поліції 2011 року у Великобританії передбачено зробити поліцейські служби підзвітними систем обраної поліції та дільничних Комісарів кримінальної поліції (карного розшуку) [17]. У різних тематичних дослідженнях автори посилалися на зростаючий інтерес до демілітаризації/демократизації, створення національної поліції, поліцейської діяльності в громаді та децентралізації як причини для оновлення законодавчої бази, що регулює діяльність поліції та правоохоронних органів. Це відповідь на зростаючий суспільний запит зробити правоохоронну діяльність дедалі більш підзвітною громадськості через представницький парламент, місцевих законодавців, особливо перед місцевими органами влади, водночас вирішуючи потребу в ефективній та дієвій правоохоронній діяль-

ності. Різні дослідження показують, що, окрім опікування правоохоронним органами полції, парламенти однаково стурбовані ухваленням правових заходів, які зміцнюють механізми підзвітності правоохоронних органів через створення незалежних органів нагляду, громадських та інших рад, уповноважених отримувати та розслідувати скарги представників громадськості щодо поліції та інших правоохоронних органів. Ці незалежні органи, включаючи спеціалізовані органи нагляду за поліцією, національних омбудсменів, уповноважених із захисту даних та антикорупційні органи, що створюються урядами за наслідком формування політики безпеки та правоохоронної діяльності парламентами.

Усі тематичні дослідження підкреслюють важливу роль парламентів у прийнятті національного бюджету, включно з бюджетом поліції. У дослідженні Великобританії є різні джерела фінансування поліції. Одне джерело — Міністерство внутрішніх справ і Департамент у справах громад і місцевого самоврядування (або Асамблея Уельсу у випадку чотирьох поліцейських служб Уельсу). Існують також місцеві кошти з частки міського податку, відомої як "поліцейський припис", яка, за оцінками, становить від 14 до 20 відсотків центрального фінансування. На додаток до джерел доходу поліції, існують додаткові джерела находжень на утримання Комісаріатів поліції та карного розшуку від зборів за надання послуг безпеки (стюарди) комерційних заходів (наприклад, спортивні та розважальні заходи) та від інвестиційної діяльності. У 2013/14 роках співвідношення центрального та місцевого фінансування становило приблизно 75 до 25 відсотків відповідно [18]. В Індонезії, наприклад, уряд дозволив поліції використовувати до 90 відсотків певних неподаткових надходжень, таких як реєстрація водійських прав і прав автомобіля, курси водіння, довідки про відсутність судимості та ліцензії на володіння зброєю, для підтримки своєї діяльності [19].

Наглядові функції, парламентський контроль за правоохоронним органами або повноваження проводити розслідування за своєю суттю здійснюються парламентами, хоча й з різними механізмами та інтенсивністю і, отже, з різними рівнями ефективності. Запити розглядаються на пленарному засіданні або через комітети. Члени парламенту можуть порушувати питання, що викликають громадський інтерес, під час парламентських запитань у письмовій або усній формі (як у випадку Великобританії), коли зацікавлений міністр може відповідати на запити. Однак найбільш домінуючим проявом повноважень розслідування/нагляду є система комітетів через обраний/постійний комітет або комісію, які притаманні багатьом зарубіжним країнам. У випадку Великобританії, Нідерландів, Бельгії, Німеччини, Індонезії, Філіппін і Таїланду парламентські розслідування є відкритими. Насправді, приклади Індії, Нідерландів, Філіппін та Великобританії передбачають, що запити транслюються в прямому ефірі по телебаченню та/або записуються на відео, якщо члени комітету не погоджуються тримати засідання за закритими дверима через обгрунтовані причини. У випадку Філіппін засідання Конгресу, включаючи розслідування, як правило, відкриті для громадськості, за винятком випадків, коли президент вимагає, щоб вони проводилися на виконавчій сесії, або коли комітет визначає, що національна безпека вимагає, щоб вони проводилися при закритих дверях. Більшість тематичних досліджень підтверджують повноваження парламентських комітетів проводити розслідування, щоб змусити або викликати осіб з'явитися до комітету або подати документи до комітету під страхом покарання. Ця система інституціоналізована в Бельгії, Німеччині, Філіппінах, Таїланді та Великобританії.

ВИСНОВКИ

Дослідження показують, що управління та структура правоохоронних органів є складним питанням, з великою різноманітністю моделей управління між державами через контекстуальні питання, включаючи правову базу, політичну систему та інші фактори, які обговорювалися у вступі. Тим не менш, незмінно в усіх державах виконавча, парламентська, судова влада та незалежні наглядові органи відіграють певну роль у управлінні правоохоронними органами для забезпечення ефективної та результативної системи внутрішньої безпеки та правосуддя. У всіх досліджуваних країнах правоохоронна система підзвітна законодавцю, парламенту, а не виключно уряду. Це досягається шляхом запровадження комплексної правової та інституційної основи для управління правоохоронними органами відповідно до конституції та прав людини. Правова та інституційна база включає визначення мандату правоохоронних органів, повноважень, компетенції, структури, функціонування, незалежного механізму подання скарг, а також встановлення системи стримувань і противаг, яка обмежує та деталізує завдання та звітність правоохоронних органів. . Парламент відіграє важливу роль у системі стримувань і противаг, і, зокрема, парламент виконує три основні функції, які застосовуються до управління правоохоронними органами. Такими загальними функціями є законодавство, бюджетний контроль і загальний парламентський контроль і публічно — управлінський нагляд. Для покращення підзвітності правоохоронних органів перед парламентом можуть застосовуватись наступні контрольна — управлінські заходи:

— Парламент залучає громадськість до прийняття та внесення змін до законодавчої бази правоохоронної діяльності.

— Щоб парламент успішно здійснював свої наглядові та управлінські ініціативи, він повинен отримати повноваження щодо виклику в суд і санкції за висловлення неповаги, щоб примусити посадовців звітувати або подати документи, необхідні для реалізації контрольних функцій.

— Поширеною практикою парламенту є надання депутатам доступу до всієї інформації, яка стосується бюджету правоохоронних органів.

— Поширеною практикою для парламенту є створення парламентського комітету або підкомітету, який займається правоохоронною діяльністю.

— Щоб правоохоронні органи були більш ефективно підзвітними, парламенти законодавчо закріплювати незалежні наглядові органи, включаючи незалежні правоохоронні органи для розгляду скарг, омбудсменів і національні правозахисні установи, а також антикорупційні/фінансові аудиторські органи та уповноважених із захисту даних.

Література:

1. Andersen, L. R. (2006), "Security Sector Reform in Fragile States", DIIS Working Paper, vol. 2006/15, available at: https://www.researchgate.net/publication/237723552_SECURITY_SECTOR_REFORM_IN_FRAGILE_STATES (accessed 16 February 2024).

2. Buvinic, M., Morrison, A. and Shifter, M. (1999), Violence in the Americas; a Framework for Action, Inter-American Development Bank, Washington D.C., 32 p., available at: https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/violence-americas-framework-action-too-close-home-domestic-violence (accessed 16 February 2024).

3. Aguja, Mario J. and Born, H (eds.) (2017), The Role of Parliament in Police Governance: Lessons Learned from Asia and Europe, Geneva: The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 243 p., available at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/The_Role_of_Parliament_in_Police_Governance.pdf (accessed 16 February 2024).

4. Baker, B. (2005), "Who do people turn to for policing in Sierra Leone?", Journal of Contemporary African Studies, vol. 23:3, pp.371-390, available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02589000500273953 (accessed 16 February 2024).

5. Baker, B. (2005), "Who Do People Turn to for Policing in Sierra Leone?", Journal of Contemporary African Studies, Vol. 23, No.3, pp. 371—390, available at: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02589000500273953 (accessed 16 February 2024).

6. Bassett, T. J. (2003), "Dangerous Pursuits: Hunter Associations (Donzo Ton) and National Politics in C?te d'Ivoire", Africa, Vol. 73, No. 1, available at: https://www.jstor.org/stable/3556871 (accessed 16 February 2024).

7. Правоохоронні органи (2007), "Довідкова інформація з практики застосування термінів, слів та словосполучень у юриспруденції від 18.05.2007", LIGA 360, available at: https://ips.ligazakon.net/document/TS001580 (accessed 16 February 2024).

8. Подоляка, А. (2009), "Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи", Віче, vol. 18, Вересень 2009, available at: https://veche.kiev.ua/journal/1643/ (accessed 16 February 2024).

9. Хлистік, М.А. (2021), "Визначення поняття правоохоронного органу в законодавстві України", Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки, vol. 32 (71), vol. 4 2021, available at: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/11.pdf (accessed 16 February 2024).

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Кузьменка Віталія Борисовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 364 Кримінального кодексу України (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки "працівник правоохоронного органу" до працівника державної виконавчої служби від 18 квітня 2012 року No. 10-рп/2012 (2012), available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-12 (accessed 16 February 2024).

11. Волвенко, П. В. (2006), Діяльність Конституційного Суду України щодо тлумачення Конституції України: теоретичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01, Київ, 2006, 24 р., available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%A_5809%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29111.1%24 (accessed 16 February 2024).

12. Тютюник, А.В. (2021), Конституційний суд України як орган конституційного контролю в Україні, Дипломна робота магістра, available at: https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/Diplomna-robota-magistra-Tjutjunnik-A.V..pdf (accessed 16 February 2024).

13. United Nations Office on Drugs and Crime, Handbook on police accountability, oversight and integrity, (2011), Criminal Justice Handbook Series, UNODC, Vienna, pp. 93 — 96, available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_police_Accountability_Oversight_and_Integrity.pdf (accessed 16 February 2024).

14. Commonwealth Human Rights Initiative, Police Accountability: Too important to neglect, too urgent to delay (2005), New Delhi, Commonwealth Human Rights Initiative, 36 p., available at: https://www.humanrightsinitiative.org/programs/aj/police/india/workshops/media_on_police_reforms.pdf (accessed 16 February 2024).

15. Devroe, E. and Ponsaers, P. (2013), "Reforming the Belgian police system between central and local", In Fyfe, N.R., Terpstra, J., Tops, P. (Eds.), Centralizing forces? Comparative perspectives on contemporary police reform in northern and western Europe, The Hague: Boom Legal Publishers/Eleven, pp. 77-98, available at: https://www.researchgate.net/publication/267330391_Devroe_E_Ponsaers_P_2013_Reforming_the_Belgian_police_system_between_central_and_local_In_Fyfe_NR_Terpstra_J_Tops_P_Eds_Centralizing_forces_Comparative_perspectives_on_contemporary_police_reform_in_no (accessed 16 February 2024).

16. Royal Thai Police Act, B.E. 2547 (2004), available at: https://www.royalthaipolice.go.th/downloads/laws/laws_04_01.pdf (accessed 16 February 2024).

17. Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (2011), UK Public General Acts, available at: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/13/contents/enacted (accessed 16 February 2024).

18. Home Office (2012), "Financial Management Code of Practice For The Police Service of England and Wales" (London: The Stationery Office, 2012), available at: https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2014/01/Police-accountability-Landscape-review.pdf (accessed 16 February, 2024).

19. Indonesian National Police's Non-APBN Funds: Dividing Funds between High Officials in the National Police (2014), Forum Indonesia untuk Transparansi Anggaran National Secretariat — Indonesian Forum for Budget Transparency, available at: https://seknasfitra.org/wp-content/uploads/2014/05/Dana-Non-APBN-Polri_English.pdf (accessed 16 February 2024).

References:

1. Andersen, L. R. (2006), "Security Sector Reform in Fragile States", DIIS Working Paper, vol. 2006/15, available at: https://www.researchgate.net/publication/237723552_SECURITY_SECTOR_REFORM_IN_FRAGILE_STATES (accessed 16 February 2024).

2. Buvinic, M., Morrison, A. and Shifter, M. (1999), Violence in the Americas; a Framework for Action, Inter-American Development Bank, Washington D.C., available at: https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/violence-americas-framework-action-too-close-home-domestic-violence (accessed 16 February 2024).

3. Aguja, Mario J. and Born, H (eds.) (2017), The Role of Parliament in Police Governance: Lessons Learned from Asia and Europe, The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Geneva, available at: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/The_Role_of_Parliament_in_Police_Governance.pdf (accessed 16 February 2024).

4. Baker, B. (2005), "Who do people turn to for policing in Sierra Leone?", Journal of Contemporary African Studies, vol. 23:3, pp.371-390, available at: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02589000500273953 (accessed 16 February 2024).

5. Baker, B. (2005), "Who Do People Turn to for Policing in Sierra Leone?", Journal of Contemporary African Studies, Vol. 23, No. 3, pp. 371—390, available at: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02589000500273953 (accessed 16 February 2024).

6. Bassett, T. J. (2003), "Dangerous Pursuits: Hunter Associations (Donzo Ton) and National Politics in C?te d'Ivoire", Africa, Vol. 73, No. 1, available at: https://www.jstor.org/stable/3556871 (accessed 16 February 2024).

7. Law enforcement agencies (2007), "Reference information on the practice of applying terms, words and phrases in jurisprudence" as of 18.05.2007", LIGA 360, available at: https://ips.ligazakon.net/document/TS001580 (accessed 16 February 2024).

8. Podoliaka, A. (2009), "Law enforcement activities and law enforcement agencies", Viche, vol. 18, available at: https://veche.kiev.ua/journal/1643/ (accessed 16 February 2024).

9. Khlystik, M.A. (2021), "Definition of the concept of a law enforcement agency in the legislation of Ukraine", Scientific notes of the TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: legal sciences, vol. 32 (71), no. 4, available at: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/11.pdf (accessed 16 February 2024). https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.4/09

10. Constitutional Court of Ukraine i (2012), "The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of the constitutional appeal of citizen Kuzmenko Vitaly Borisovych regarding the official interpretation of the provisions of the third part of Article 364 of the Criminal Code of Ukraine (the case regarding the application of the qualifying sign "law enforcement officer" to an employee of the state executive service dated April 18, 2012 No. 10-рп/2012", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-12 (accessed 16 February 2024).

11. Volvenko, P. V. (2006), "Activity of the Constitutional Court of Ukraine regarding the interpretation of the Constitution of Ukraine: theoretical aspect", Abstract of Ph.D. dissertation, legal sciences, Kyiv, Ukraine, available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%A5809%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29111.1%24 (accessed 16 February 2024).

12. Tyutyunyk, A.V. (2021), "The Constitutional Court of Ukraine as a body of constitutional control in Ukraine", Master's thesis, available at: https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/Diplomna-robota-magistra-Tjutjunnik-A.V..pdf (accessed 16 February 2024).

13. United Nations Office on Drugs and Crime (2011), Handbook on police accountability, oversight and integrity, Criminal Justice Handbook Series, UNODC, Vienna, pp. 93—96, available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_police_Accountability_Oversight_and_Integrity.pdf (accessed 16 February 2024).

14. Commonwealth Human Rights Initiative (2005), Police Accountability: Too important to neglect, too urgent to delay, New Delhi, Commonwealth Human Rights Initiative, 36 p., available at: https://www.humanrightsinitiative.org/programs/aj/police/india/workshops/media_on_police_reforms.pdf (accessed 16 February 2024).

15. Devroe, E. and Ponsaers, P. (2013), "Reforming the Belgian police system between central and local", Centralizing forces? Comparative perspectives on contemporary police reform in northern and western Europe, The Hague: Boom Legal Publishers/Eleven, pp. 77-98, available at: https://www.researchgate.net/publication/267330391_Devroe_E_Ponsaers_P_2013_Reforming_the_Belgian_police_system_between_central_and_local_In_Fyfe_NR_Terpstra_J_Tops_P_Eds_Centralizing_forces_Comparative_perspectives_on_contemporary_police_reform_in_no (accessed 16 February 2024).

16. Royal Thai Police (2004), "Act, B.E. 2547", available at: https://www.royalthaipolice.go.th/downloads/laws/laws_04_01.pdf (accessed 16 February 2024).

17. UK Public General Acts, (2011), "Police Reform and Social Responsibility Act 2011", available at: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/13/contents/enacted (accessed 16 February 2024).

18. Home Office (2012), "Financial Management Code of Practice For The Police Service of England and Wales", London: The Stationery Office, 2012, available at: https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2014/01/Police-accountability-Landscape-review.pdf (accessed 16 February, 2024).

19. Indonesian National Police's Non-APBN Funds: Dividing Funds between High Officials in the National Police (2014), "Forum Indonesia untuk Transparansi Anggaran National Secretariat — Indonesian Forum for Budget Transparency", available at: https://seknasfitra.org/wp-content/uploads/2014/05/Dana-Non-APBN-Polri_English.pdf (accessed 16 February 2024).

Стаття надійшла до редакції 06.03.2024 р.